

**ПСИХОЛОГИЧЕСКАТА НАУКА В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ
ОТ ЦЕНТЪРА ПО ХУМАНИТАРНИ НАУКИ В БУРГАСКИЯ СВОБОДЕН
УНИВЕРСИТЕТ – 25 ГОДИНИ ИСТОРИЯ И ТРАДИЦИИ
НА ПРЕПОДАВАНЕТО**

доц. д-р Йонка Балтаджиева
Бургаски свободен университет

**THE SCIENCE OF PSYCHOLOGY IN THE TEACHING OF STUDENTS AT
THE CENTRE OF HUMANITIES AT BURGAS FREE UNIVERSITY – 25
YEARS OF HISTORY AND TRADITIONS IN EDUCATION**

Assoc. Prof. Yonka Baltadzhieva, Ph.D.
Burgas Free University

РЕЗЮМЕ: В статията се проследява историята на преподаване на учебни дисциплини от психологическата научна област в специалностите и професионалните направления, по които се обучават студенти в БСУ от неговото създаване до днес.

Ключови думи: *психология, обучение, Център по хуманитарни науки, специалности и професионални направления*

ABSTRACT: This paper looks into the history of teaching of the academic subjects in the field of the Science of Psychology, in the specialisms and professional areas available at Burgas Free University since its establishment.

Keywords: *Psychology, education, Centre of Humanities, specialisms and professional areas.*

Официалното оформяне на психологията като самостоятелна наука се свързва с името на немския психолог Вилхелм Вунд /1832-1920/, който открива през 1879 година в Лайпциг, Германия, първата лаборатория по експериментална психология. Новата научна и приложна област се развива много бързо и в началото на 21 век е една от най-популярните. Наблюдава се засилен интерес към психологическото познание. Нещо повече, не е възможно осъществяването на много видове дейност в производството, в науката и в изкуството, в обучението и в спорта без знанието и осмислянето на психологическите закономерности.

Джон Д. Сиймън и Дъглас Т. Кенрик дават в своята „Психология” следното определение на психологията като наука: „...психологията е наука за поведението и психичните процеси.” (Сиймън, Кенрик, 2002). Под поведение се разбира всяка дейност на човека и животното, която психолозите могат да наблюдават обективно и да измерват достоверно. Още по-обширно е определението, според което научната психология се занимава с методите и техниките, използвани за

разбирането защо хората се държат и действат по определен начин (Кентауиц, Бари Х., Хенри Л. Родригър III, Дейвид Дж. Елмс, 2011).

Още в началото на XX век става ясно, че настъпва времето за приложната психология. Областите на практическия живот, в които психологията намира практическо приложение, са образованието, медицината, изкуството, икономиката и правото. (Енциклопедия по Психология, 2015). Приложните психологически изследвания отразяват индустриалния бум от началото на века и ориентацията на теоретичната психология (базовите изследвания) към проблемите на индустрията. Психологическото тестване дава началото на подбора и квалификацията на персонала, експерименталната психология – на инженеринга на човешките фактори. Психологията на личността/социалната психология подпомагат изследванията на отношенията между служителите. Втората световна война води със себе си ускорено развитие на клиничната психология – от войната се завръщат ветерани, много от които са с тежки психични разстройства и се нуждаят от психическо подпомагане.

В края на 20 и началото на 21 век първите приложни изследователски области са се разпрострели доста отвъд първоначалните сфери. Променили са се областите на изследователските интереси – в началото интересът е насочен към подбора на персонала, измерване на интересите, психометрия, разработване на тестове и теории. Днес изследователският интерес е ориентиран към мотивация, лидерство, удовлетворение от професионална реализация, организационна психология.

Преди 25 години в учебните планове на всички специалности на Англо-българския колеж, едно от първите звена в структурата на БСУ (1991 година), е включен като избираема дисциплина лекционен курс по Психология. Изучава се от студентите от специалност „Индустриален мениджмънт“, специалност „Електроника“ и специалност „Технология и управление на транспорта“.

В Педагогическия факултет на БСУ, създаден заедно с откриването на БСУ, започва обучение на студенти от професионално направление „Педагогика“ и професионално направление „Социални дейности“. Именно в този факултет за първи път в България започва обучение в специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“. Обучение се води и по специалностите „Специална педагогика“ и „Логопедия“. Професионалното формиране на бъдещите учители и логопеди е неразривно свързано с придобиване на психологическа компетентност. Въпреки динамиката в учебните планове през годините се запазва един цикъл от основни лекционни курсове като: Възрастова и педагогическа психология, Психолингвистика, Психологическа диагностика. Като факултативни дисциплини се предлагат: Социална психология, Психология на дейността и Психология на общностите. В учебния план на специалност „Логопедия“ са включени и лекционни курсове от по-тясно специализирани психологически области – Невропсихология, Психология на аномалното развитие, Психология на личността.

През 1996 година в БСУ се открива Филологически факултет. Специалностите, по които се обучават студенти, са „Славянска филология“, „Българска фи-

логия”, „Приложна лингвистика”, „Педагогика на обучението по български език и чужд език” (английски, немски, френски език). Тяхното развитие се диктува от динамиката на социалната среда. Но в обучението на студентите също са включени лекционни курсове по психология – Общ курс по психология, Психолингвистика, Педагогическа психология.

Най-голямо разнообразие от области на психологическата наука, които се преподават на студенти, се открива в професионално направление „Социални дейности”.

Социалната работа преминава дълъг път на развитие от действия на непрофесионални ентузиасты, занимаващи се с благотворителност, до професионална дейност на професионалисти. Възникването на социалната работа е резултат от смяната на идеологическата парадигма в общественото съзнание на в социума през XIX и XX век. Нейното предназначение е да хуманизира урбанизираното, технологично масово общество и неговите институти. Самата идея за социалната работа символизира компромиса между индивидуалните и обществените ценностни ориентации и се изразява в опита да се сближат егоцентризмът и алтруизмът, конкуренцията и сътрудничеството, индивидуалната свобода и социалният контрол (Лифинцев, 2004).

Практическата социална работа има за своя основна задача да съдейства на хора, семейства и общности за оптималната им адаптация към социалната среда, и в частност към тяхното обкръжение (Шапиро, 1997). Тази задача определя социално-психологическата насоченост на социалната работа (личност-общество).

Психосоциалният подход в практическата социална работа е насочен към понижаване (намаляване) на нивото на стреса и отстраняване на вътрешния или външния конфликт чрез поддържащи и обучаващи отношения (Шапиро, 1997). Като прилага психосоциалния подход социалният работник осъществява едновременно:

➤ консултиране и съветване; непосредствено въздействие върху клиента и/или ситуацията на клиента чрез заобикалящата го среда; консултиране и социално контролиране; консултиране и социално реформиране (да помогнат на клиентските групи да влияят по-активно върху общинските, политическите и обществените процеси).

Реалността доказва, че използването само на „чисти“ социални технологии и методи в практиката на социалната работа може да намали ефективността на оказваната помощ. Клиентите могат да имат освен социални и психологически проблеми. Наслагването на двете проблематики изисква от социалния работник да оказва освен социална и психологическа подкрепа. В много случаи ефективността на помощта зависи от уменията психологически да се въздейства върху клиента и неговото микросоциално обкръжение.

Тези тенденции намират отражение в учебните планове на специалност „Социални дейности”, по която се обучават студенти от официалното създаване на БСУ. Първоначално специалността носи наименованието „Социално дело”,

няколко години по-късно се преобразува в „Социални дейности”, съобразно общите професионални стандарти в тази област, въведени в България.

В един от първите учебни планове по специалност „Социално дело” се откриват следните дисциплини от областта на психологическата наука, разделени в два модула:

Основни дисциплини – Психология на развитието, Модели на човешкото поведение.

Специализиращи курсове – Психодиагностика, Проблеми на психологическото консултиране, Психодинамични теории, Психопатология (първа и втора част), Клинична практика (първа и втора част).

След 1993 година се обучават вече студенти по специалност „Социални дейности” и в техния учебен план има 10 дисциплини от различни области на психологическата наука. Те са:

- Обща психология;
- Социална психология;
- Динамично интервю;
- Психодинамични теории;
- Клинична практика;
- Човешко поведение и социално обкръжение;
- Увод в психоанализата;
- Психосоматични заболявания;
- Психодиагностика;
- Психопрофилактика.

Една година по-късно и почти до края на 2000 година в учебните планове се очертават по-крупни академични курсове. Випуск 1994/1998 година има следните психологически лекционни курсове:

- Психология на развитието;
- Социална психология;
- Човешко поведение и социално обкръжение;
- Психопатология;
- Психодинамични теории;
- Психосоциални заболявания.

За випуск 1996/2000 година се въвеждат като допълнителни курсове „Обща психология” и „Клинична психология”. Техният учебен план има 6 психологически ориентирани курса:

- Обучение в комуникативни умения;
- Социална психология (първа и втора част);
- Психодинамични теории;
- Обща и възрастова психология (първа и втора част);
- Клинична психология;
- Психопатология.

През различните години преподаватели по тези учебни дисциплини са проф. Иван Димитров, проф. Стоянка Жекова, проф. Борис Минчев, проф. Тома

Томов, проф. Наталия Александрова, доц. Павлина Петкова и др. Поддържа се високо и актуално ниво на преподаване на академични и приложни психологически знания.

Днес в Центъра по хуманитарни науки, който е приемник на двата факултета, се обучават студенти от четири професионални направления:

Обществени комуникации и информационни науки;

Социални дейности;

Психология;

Педагогика.

Предлагат се шест бакалавърски програми, пет магистърски програми и една докторска програма. В учебните планове на бакалавърските програми от професионално направление „Обществени комуникации и информационни науки“ (Връзки с обществеността, Журналистика, Обществени комуникации и социална психология) са включени четири основни лекционни курса от областта на психологическото знание – Увод в психологията, Психология на личността, Социална психология, Психолингвистика. В бакалавърската програма „Социални дейности и консултиране“ са включени шест основни дисциплини, които продължават традициите на преподаването на психологическото знание от предходните десетилетия и в същото време са в съзвучие със съвременните тенденции в обучението на специалисти от социалната сфера и с потребностите на реалната социална среда: Увод в психологията; Психология на развитието в детска и юношеска възраст; Психология на развитие на възрастните; Социална психология; Психопатология; Социално-психологически тренинг. В магистърската програма по „Социално консултиране и психология“, като специализиращи, психологически ориентирани лекционни курсове, се изучават: Психология на аномалното развитие; Диференциална психология; Психодиагностика; Клинична психология; Психология и здраве. В професионално направление „Педагогика“ са включени като задължителни два лекционни курса – Психология на развитието в детска и юношеска възраст и Педагогическа психология.

Този натрупан опит позволи на Центъра по хуманитарни науки да организира и да акредитира обучение на студенти в професионално направление „Психология“. От 2013 година в Центъра по хуманитарни науки се приемат студенти в двете образователно-квалификационни степени Бакалавър (Психология) и Магистър (Детска и юношеска психология).

Литература:

1. Entsiklopedia po Psychology i povedencheska nauka. S., 2015.
2. Kentauts, Bari H., Henri L. Rodrigur III, Deyvid Dzh. Elms, Eksperimentalna psychology. S., 2011.
3. Lifintsev, D. (2004). Eticheskije aspektyi konsulytirovaniya v sotsialnoy rabote: V Rasvitie lichnosti, №4, 2004.
4. Siymun Dzh., D. Kenrik. Psychology. C., 2002.
5. Shapiro, B.YU. (1997). Sistemnyiy podhod v psihosotsialnoy rabote s semyey // Sistemnyiy podhod v sotsialnoy rabote/ Sost.-red. V.V. Kolkov, M., 1997.